

Na Českem pa Kranjskem.

Sin očeta domovine, dr. Karol vitez Bleiweis, in častitljivi, v narodnem delu osiveli Luka Svetec, prvi duševni pomočnik pokojnemu voditelju Bleiweisu, ta dva skušena veljaka kranjskih Slovencev, sta ob sedaj završenih kranjskih deželnozborskih volitvah propadla; to govori o kranjski politični bedi bolje, nego vse drugo; saj je dr. K. vit. Bleiweis načelnik „izvrševalnega odbora“ narodne stranke, in se je moral Svetec umakniti kandidatu latinizatorske ali škofove stranke, katera je polovila in pograbila vseh 16 sedežev na kmetih. Narodna stranka je zmagala le v mestih in trgih ter v trgovinski in obrtni zbornici ter šteje v vsem 8 svojih poslancev.

Zmaga v trgih in mestih pa ni svojstvena zasluga narodne stranke, ker inteligencija trgov in mest je itak z večine v narodnem taboru, in ko bi bilo šlo samo za to pridobitev, bi narodna stranka ne bila potrebovala, da je l. 1894. sezvala poseben zaupni shod svojih pristašev. Narodna stranka je od neslovenske stranke poteptana tam, kjer je večina narodnega naseljenja, in to kaže, da ista stranka nasproti tej večini ni izvrševala svoje dolžnosti. Da ima narodna stranka večino le po mestih in trgih, je ravno takó neugodno, kakor da se n. pr. nemška poživljena liberalna stranka opira z večine le na mesta in trge, a še ona ima več opore vsaj med kmeti na Českem, nego pa sedaj narodna stranka med kmeti na Kranjskem.

Ako se ponašajo Slovenci, da je njih „Družba sv. Mohorja“ toliko razširjena na kmetih, kažejo sedaj završene kranjske deželnozborske volitve, da se vsled tega ni razsvetlil politični razum kranjskega kmeta, in narodna stranka bode morala začeti drugače delovati, ako hoče postati zares stranka, ki bode imela narod za seboj. Ako bi bila narodna stranka poslušala glas tistega Svetca, ki je propadel sedaj, ostal bi bil on še nadalje zastopnik kranjskih Slovencev, in narodna stranka sama bi vsaj popolnoma ne bila podlegla stranki, ki deluje v protislovanskem sistemu vedé ali nevedé proti slovenski narodnosti. Če sodimo narodno stranko po vseh, dajajo jej ti jako neugodno svedoštvo; če kažemo pa na njeno delovanje, vidimo, da je bila prelena, in da nemarnost je mnogo zakrivila, da so sedaj na Kranjskem obče razmere tako tužne.

Nacijonalni nasprotniki imenovali so prejšnjih let narodno stranko rusofilsko, panslavistiško; sedaj pa, ker vidijo, da je popolnoma potlačila slovanski kulturni program, dajajo jej rajši pridevek radikalne stranke. A to je pri narodni stranki kranjski največja ironija, ker niti sta-

rega nacionalnega programa ne povdarja več in se je zazibala do cela v oportunitizem tiste vrste, kakoršen zastopajo boljši slovenski poslanci v državnem zboru.

Če primerjamo kranjsko narodno stranko z mladočeško stranko, pa najbolje razvidimo, kakó neizmerno je slovenska stranka sama od sebe propadala od leta do leta.

Kranjska vojvodina je najvažnejša v okviru idealne Slovenije, kakor češko kraljestvo v skupini dežel češke korone. A kako je probujenje gori in doli, in kaka je mladočeška in mladoslovenska ali narodna slovenska stranka! Na Českem so sedaj ob deželnozborskih volitvah zmagali Mladočehi na kmetih, kakor po mestih in trgih, in so od poslednjih volitev pridobili še toliko sedežev, katerih imajo sedaj 90; narodna stranka kranjska pa je izgubila še tistih pet sedežev, ki jih je mela doslej na kmetih.

Mladočehi so se povzdignili ne vsled popuščanja, temveč vsled tega, da se strogo drže starega nacionalnega in historijskega programa. Na Kranjskem pa je narodna stranka vedno bolj pomikala se na najnižje stopnje, takó da se je uže sama latinizatorska stranka začela norčevati njenemu umikanju.

Staročehi so padli, ker so se zagrešili taktično proti narodni politiki; na Kranjskem pa je latinizatorska stranka vzrasla vsled tega, da tepta vse, kar je zares odločilno slovensko in slovansko. Na Slovenskem se torej stranka povzdiguje vsled tega, da podpira protislovanski sistem, in da sama plava v tem sistemu. Na Českem pa mora odstopiti najzaslužniša stranka vsled tega, da se je spozabila do Dunajskih punktacij.

Slovenski program obseza jedino to, kar zagotavlja sedanja ustava, in temu programu ne nasprotuje kak vpliv zunanjih držav; na Českem pa se je mladočeška stranka pospela vsled tega, da ne priznava sedanje ustave, da se drži strogo tistega zgodovinskega državnega prava, proti kateremu delujejo tudi zunanje sile, kakor je dokumentarno razkril Beust v svojih Spomenicah. Narod češki se ni zbal ne zunanjih vplivov, ne mogočnih notranjih strank in faktorjev, in kljub velikanskim zaprekam je sedaj zmagala mladočeška stranka povsod, kjer je zares naseljen češki narod.

Češki narod je mnogoštevilniši na Českem nego slovenski na Kranjskem, a isti češki narod ima razmerno več notranjih zaprek, nego slovenski narod na Kranjskem. Na Českem so veliki škofje in je kardinal, ki vodijo isto protislovansko politiko, kakor nekateri škofje med slovenskim naseljenjem. A latinizatorska stranka ni mogla

češkega kmeta zaslepiti, kakor na Kranjskem, in da ni prišlo do tega, je vzrok v političnem vzgajanju naroda na kmetih ravna takó, kakor po mestih in trgih. Poleg latinizatorske stranke je na Češkem še drugih strank, ki vse delujejo za razjedanje jedinstva v nazorih in v mišljenju v obče, a kljub temu zmagala je jedna in ista stranka nad vsemi drugimi.

Na Češkem je mogočen činitelj v skupnem plemstvu, in to je sedaj največja dejanska zapreka izvršenju nacionalno-politiškega programa; no, češki narod prezira ta vpliv, gre neustrašeno svoja pota, kakoršna so naznačena v programu mladočeške stranke. Kje je na Kranjskem relativno toliko zaprek kakor na Češkem? Kak je program slovenske oportunističke stranke na Kranjskem, in kak je program mladočeški?

Kranjska narodna stranka je bila pred 10 leti zares nekoliko slovanska in se je oduševljavala za slovanski kulturni program; potem pa ga je jeseni l. 1887. popustila in se vedno bolj oddaljevala od njega; sedaj molči o vsem, kar koli bi jo spominjalo na slovanske tradicije in tiste točke, ki bi mogle rešiti zapadne slovanske narode. In v plačilo je dobila sedaj poteptanje na kmetih!

Mladočehi pa so ostali pri nacionalnem in slovanskem programu in so sedaj med zapadnimi Slovani jedini, ki zaslužijo zares ime slovanske stranke; a narod jih radi tega ni zapustil, nasprotno, dokazal je, da odobruje mladočeški program, in da se zaveda zadače, ki jo imajo zapadni Slovani nasproti sebi in nasproti drugim krvnim bratom.

Mladočehi so ostali dosledni v opoziciji proti protislovanskemu sistemu; kranjska narodna stranka pa je odobraval in še odobruje cincanje tistih drž. poslancev, ki menijo, da rešijo narod s svojim oportunizmom. Ali se je kranjska narodna stranka postavila odločno za opozicijo proti stalno vladajočemu protislovanskemu sistemu? In zasluge? Kakor sama priznava, vlada, kolikor je mogla, ni podpirala te stranke, temveč njeno nasprotnico.

Tako je na Kranjskem, kjer je narodna stranka pozabila poštovati dobo, sistem in slovanske obče potrebe; sama se je ta stranka ponižala in izneverila sama sebi; zaslužila je plačilo, katero so jej dali; no stranka ne bode radi tega trpela sama; najbolj bode trpel narod na Kranjskem in po slabem zgledu, vplivu in posledicah tudi narod v celoti.

Mi pa ne zavračamo vse krivde na vodstvo kranjske narodne stranke; ta krivda zadeva vso narodno inteligencijo specijalno na Kranjskem. Vodstvo ne more vsega storiti, in ako ni ugajalo isto vodstvo, je zopet druga narodna inteligencija kriva, da je bila indiferentna nasproti mlačnosti in napakam vodstva. Kranjska narodna inteligencija se mora poboljšati; še le potem bode poročstvo, da dobi narodna stranka ali sposobniše ali pa bolj delavno vodstvo. Glejte Mladočehe, kakó delajo oni. Oni hodijo od kraja do kraja in poučujejo in spodbujajo narod. Kaj dela pa naša narodna inteligencija? Odgovori naj si sama, ker naš odgovor ne bi bil prečasten za njo.

Zatríte svoj indiferentizem, svojo površnost, pa primate se zaresno dela, Mladočehi naj nam bodo zgled marljivosti, delovanja, doslednosti in neustrašenosti; naj bi lekcija sedanjih kranjskih deželnozbirskih volitev poučila narodno stranko, kakó naj ne postopa več, in kakó jej je treba delovati v bodoče.

Iz državnega zbora.

Dne 26. razpravljaj je proračunski odsek zlasti o visokih šolah. Referent je bil dr. Beer. Naučni minister Gautsch konstatoval je v svojem govoru padanje števila medicincev, teologov in filozofov, v tem ko pa je naraslo število juristov. Za novi fiziološki institut na Dunaju treba bo 900.000 gld. V proračunu nahajajo se tudi postavke za zgradbo novega elektrotehniškega instituta na Dunaju, dalje za dva botaniška vrta v Pragi in popravilo agronomičnega instituta v Krakovu. Gledé naslova tehnikov je izjavil, da bode skušal ugodno rešiti to vprašanje. Povdarjal je nadalje potrebo preosnove medicinskih studij in zagotovil, da je načrt uže izgotovljen. Z ozirom na izboljšanje dohodkov profesorjev, pa je izjavil, da jim bodo isti povišani zajedno z drugimi državnimi uradniki in sicer s 1. januarjem 1897. Posl. Lupul razpravljaj je o ustanovitvi medicinske fakultete na vseučilišču v Črnovcih. Herold je zahteval, da naj češka univerza češkim dijakom ne izdaje svedoštev o državnih skušnjah na nemškem jeziku, ter se potegoval za ustanovitev druge češke univerze na Moravskem. Gledé pripusta žensk na vseučilišča, ni se določno izrazil, pač pa je obečal pojasniti svoje stališče, kedar minister predloži načrt. Posl. Kaizl zahteval je zlasti odpravo kolegnine.

Posl. Romančuk govoril je zlasti o zaprekah, ki jih delajo maloruskim slušateljem na Levovski univerzi. Posl. Klun povdarja, da je deloval uže lani pri proračunski razpravi na to, da se ustanovi v Gradcu izredna stolica za slovenski jezik in literaturo in interpeloval ministra radi dogodkov na Graški univerzi o priliki rektorjeve inavguracije.

Gautsch odgovoril je nató skupno vsem govornikom in gledé ustanovitve druge češke univerze izjavil, da se morajo odpraviti poprej nedostatki na češki univerzi v Pragi, potem pa se šele more misliti na osnovo drugega češkega vseučilišča na Moravskem. Odgovarjajoč Klunu povdarjal je, da je nameščena na Graškem vseučilišču za slovenski jezik jako dobra učna moč; zagovarjal je na to rektorjevo postopanje o priliki njegove inavguracije, češ, rektor se je držal navade in povabil samo tista društva, katerega so povabljeni tudi prejšnji rektorji, sicer pa — opomnil je končno minister — so to notranje stvari, in je najbolje, da jih dotični krogi uredijo sami.

Posl. Klaić je zahteval ustanovitev izredne učne stolice za hrvatski in srbski jezik na Dunajskem vseučilišču. Referent dr. Beer utemeljeval je na to svoje resolucije glede ženskih studij. V svojem govoru zahteval je, da naj se vporabljajo ženske kot učne moči na ženskih zavodih, kakor se to godi v drugih državah n. pr. v Nemčiji. Povdarjal je dalje potrebo ustanovitve takih zavodov, ki bodo ženskemu spolu mogli podati višo izobrazbo in predlagal naposled 3 resolucije: 1. Vlada se pozivlja, da prične z organizacijo ženskih zavodov; 2. da dopusti tiste dame, ki so prestale zrelostni izpit na katerej od vlade zaznamovane gimnaziji, k predavanjem na filozofski in medicinski fakulteti, in 3. tistim, ki so na kaki inozemski univerzi dokončale svoje studije, omogočiti polaganje strogih izpitov in dosego doktorskega naslova. Naučni minister je priznal, da so studije ženstva le vprašanje časa, ter obečal na tem polju reform. Povdarjal pa je, da taki zavodi kot so gimnazije za možko mladino, nikakor niso pripravi tudi za ženske. Gledé diplom, ki so jih ženske dobile na tujih univerzah, izjavil je, da se je z ministrom notranjih del uže domenil o načinu, kako bi se to vprašanje rešilo najbolje. Posl. Herold je zahteval, da vzame vlada organizacijo žen-

skih viših zavodov v svoje roke, hitro ko bo de možno, ker ogerska vlada že dopušča ženske k filozofskim in medicinskim predavanjem. Ženski zdravniki so zlasti v okupovanih deželah potrebni, in za te dežele je češko ženstvo uže radi znanja jezikov pripravljeno nego tamošnje. Tudi posl. Kaizl je govoril v tem smislu.

Tisti členi Hohenwartovega kluba, ki so radi interpelacije o dr. Luegerju izstopili iz njega, konstitovali so se kot poseben klub „katoliške ljudske stranke“, katerega predsednik je Dipauli. — V Lincu govoril je dr. Ebenboch o stališču nove stranke. Rekel je, da hoče biti nezavisna, da bo pa vselej gospodarske predloge vlade podpirala, kakor obrtno, davčno, agrarno, volilno reformo. Glede pogodbe pa si hoče klub popolno prostost ohraniti ter gojiti prijateljsko zvezo s krščanskimi socijalisti in konservativci.

„Rusija in zahodni Slovani“.

(Dalje.)

Dalje se baha bezimnik s „politično izvedenostjo in izurjenostjo“ Slovencev. No, narod, ki počesečuje s svojim zaupanjem vseh 35 let svojega političnega življenja ponajveč Dežmane, Detelje in Šukljete in jednake ljudi, pač ne more biti ponosen na svojo politično izurjenost. S carjem Aleksandrom III. pa celó Bismarek ni mnogo burk uganjal, nasprotno car je razdrobil nemško hegemonijo v Evropi. Kar se pa tiče ustavnega življenja*), tedaj nas to živo spominja na rusko prislovico „Durenj s pisanoj torboj“. V nekej ruskej pravljici govori se namreč o norcu, ki ne pozna nič boljšega in lepšega na svetu nego svojo pisano vrečo, akoravno je vsa luknjasta. Rusija ima tudi svojo ustavo, kmetsko avtonomijo, o kakoršnej se zapadno-evropskim državam niti sanja ne, izvoljene občinske zastope, okrajne zastope, deželne zbore, zastope stanov (glej razne letnike „Sl. Sveta“). Razun tega je car vsem zakonom podvržen ravno tako, kakor najneznatnejši podložnik (Ukaz Aleksandra I. od l. 1812.), v tem ko so n. pr. drugod najviše osebe oproščene davkov (glej zakon za davčno reformo, dato 1895. v Dunajskem drž. zbornu).

Sicer pa ustava sama na sebi še ni nobeno dobro; ona mora biti dobra, potem je res dobrota. Če pa 35letna ustava Slovincem ni prinesla niti jedne narodne srednje šole, če je ista ustava povzdignila dolgove na kmetskih posestvih od 900.000.000 na 4.000.000.000, potem to ni nikak dokaz, da je ustava dobra. Prej ravno nasprotno. Milijoni in milijoni ruskih kmetov pa na svojih posestvih nimajo nikakega dolga!

*) Tu sem se slučajno spomnil, da je hotel neki gospod Murko pred nekaj leti v „Ljubljanskem Zvonu“ Rusijo kar uničiti s tem, da je trdil, da vsi Slovani tega sveta uživajo dobroto „ustavnega življenja“, le Rusi ne. Torej turški Slovani imajo tudi svoj državni zbor, črnogorski tudi in celó bosensko-hercegovinski! Kake nesmisli ne rodi pač umetno navdušenje! Gospod Murko je tudi hotel osrečiti Rusijo z nemško kulturo, potoval je tudi več mesecev po Ruskem in povsod počesečeval Ruse s svojim pohodom. Hitro pa ko je zapazil, da so Rusi v njem zavohali „kulturonosca“, izginil je ter se srečno izkrcal v pristanišču Kalnokijevnega časniškega bureau-a in sedaj piše od tam zabavljice na „nehvaležno“ Rusijo v Szepsoverem „Tagblattu“, slavi Stambulova v „Pr.“ in „N. fr. Pr.“ ter prelaga ruske liste za svojega šefa. On je pa podarjen kruh. V ruskem jeziku namreč ne more biti posebno dobro podkovan, če prelaga „čuzejadnyj“ z bezsmiselno besedo „fremdgiftig“ na mesto s pravo, takorekoč uže od konteksta mu diktovano besedo „Schmarotzer“. Tistih par napak, ki jih zagreši v ruskih citatih, mu velikodušno odpustim (Glej „Ljublj. Zvon“ od prejšnjih let). Szepsa in oba druga časnikarska Žida tudi, „Ljubljanskega Zvona“ mu pa ne odpustim. Komu je žugal Odršenik z mlinskimi kamni?

Dalje. „Ruski mužik ne vé, kaj je politična stranka!“ Ubogi, ubogi, trikrat ubogi „mužik“! Najprvo moram opomniti, da je literarna nedostojnost, psovati ruskega „krestjannina“ (kmeta) „mužikom“. Doslej sem mislil, da je kolikor možna enakost posestev in prostost od dolgov narodnogospodarstveni idejal vseh narodov in časov. Bog sam je naročil Mojzesu, naj izvede vsako 7 in 7 $\times$ 7 leto osvobojenje zemljiških dolgov, Solon, Gracchus, Caesar, Henry IV. francozki, Alexander II. in III. carja ruska, vsi ti in drugi znameniti možje skušali so izvesti, da ima vsak kmet svoje posestvo, in to kolikor možno dolgov prosto in poleg tega še vsako nedeljo bel kruh, da torej dobro živi. No gospod bezimnik nas je o tem čisto drugače poučil. Od Mojzesa — do Aleksandra — to so samé neumne glave. Pozemska sreča kmeta sestaje v tem, da loči med strankami: radikalna, progresivna, liberalna, antisemitska, internacionalno-socijalnodemokratiška, krščansko-socijalna, internacionalno-konservativna. Zadnje je najboljšje. Na Kranjskem vladajoča stranka je mednarodno-konservativna. Kaj ima neki, da konservuje? Tisočletno nacionalno in finančno sužnjost in izsesavanje? Pri Bogu, kakó cenjena je vendar pozemska sreča kmetov! Kaj neki briga takega bezimnika to, da ima kmet posestvo, na katerem je več dolgov, nego je posestvo samo vredno, da zemljišče samo ne živi kmeta, ker se dobiček izgubi pri množici davkov, da kmet, vsega sit, zapusti posestvo, ženo in otroke in gre iskat si kruha v koloradske premogokope in je takó popolnoma izgubljen za domovino in narod — vse to mu je toliko mari kot lanski sneg, glavna stvar je: superijoriteta kmeta sestaje v tem, da je dobro umel politiško terminologijo strank. Gospod bezimnik, vzemite si za svojo teorijo o osrečevanju kmetskega stanu takoj privilegij v norišnici ali pa v otročišču!

Dalje piše bezimni dopisnik: „Vsa politična vednost „mužika“ obstoji v tem, da ima enega „cara“, in da ga mora ubogati v vseh rečeh“. Ušesca („“) pri besedi „cara“ naj najbrže pomenjajo, da zna anonymus toliko ruski, da cituje „cara“ po ruski. Ruski in slovenski pa se reče „carja“ in ne „cara“. Torej, ne košati se z nevednostjo v ruski deklinaciji. Kaj naj pomeni beseda „enega“? Želi li bezimni dopisnik Rusom več carjev? Propad Rusije bi seveda dobro došel vsem obrekovalcem Slovanov! — V vseh deželah mora kmet in meščan vrhovnega poglavarja ubogati v vseh rečeh, ker isti povsod veljavno sankcionuje zakone. Zakaj so neki zakoni, če ne zato, da se ravnamo po njih? Naposled je naš bezimnik še kak skrit anarhist à la Dragomanov? Misliti ali drugim misel urivati, da v vseh državah bez izjeme konečno le ne odločuje jedna sama volja, je fikcija, primerna samo vrabčevim možganom. Kolikokrat izjavljajo ministri (n. pr. Taaffe) v parlamentih, če gré za zakone, ki jim ne ugajajo: „Slavna zbornica, tega zakona ne bodem mogel predložiti v najviše potrjenje!“ Kolikokrat so neznatni namestniki ali deželni predsedniki od deželnih zborov sklenene zakone preprečili čisto navadno s tem, da so poslali ministerstvu uradno poročilo te vsebine, da naj se ne sankcionuje ta in ta zakon (prim. tirolski šolski zakon). Po mojem mnenju je boljše, da odločuje jeden sam, nad strankami stoječi vladar, nego vsakateri strankar, minister ali namestnik. Vsak, tudi ustavni poglavar države, ima pravico, odreči zakonu najviše potrjenje. Znan je n. pr. „veto“ predsednika najsvobodnejše severoameriške ljudovlade. Zakaj je v Rusiji slabo tó, kar je v Ameriki dobro?

(Dalje v bodoče.)

Hrèn iz Gradca

K inauguraciji.

Znáte še básen mordá o ježi in tisti lesici,
Kakor jo číta premnóg v šóli nevkértno otrók?
Znate? Saj mēnda spomín vam vēndar popólnem ni sgínul,
Kákor nektérnikom se, žál, je zgodilo takó,
Tístim, katerim je pest v obrazi pustila sledóve,
Ki pa če tréba dēnes lížejo ísto rokó.
Toda vrnimo nazaj se k ježu in revní lisici,
Ktero je zviti „iglon“ nekđaj prekanil takó.
Tóda ne več, kot enkrát! — In vēndar poznam še lisico
Ki posodila brlog ježu nedavno je svoj. —
Zdaj pa, ko zima se blíža, ko jabelka so dozorela,
Ko so žrjavi odšli, rektorja kronali so;
Rekel lisici je jež: ti svojo dolžnost si storila,
Zvita žíval si sicer — igle imam pa le jaz.
Bratci, belite si glave, žulite si modre možgane,
Móžno, da uganete kedáj, kdo je lisica, kdo jež.

„Domače stvari“.

Saj Srb ni Slovan;
Čemu bi se v bran
Kdaj zanj postavil Slovan?!
Narēdi poklon,
Če golčí hegómón,
In bodi poslušno — medén.
Zakaj ne, zakaj ne, „saj ta je naš brat“ —
Ti bore „planinski Hrvat“!

Alastor.

Slovensko narodno gledališče.

Pod tem naslovom objavila je Graška „Tagespost“ in potem „Deutsches Volksblatt“, morda tudi še kak drug list, tendenciozno, lažljivo in sramotilno notico. Poslal sem zadnjemu listu, misleč, da je bil prevaran, ker vendar sam ne pozna naših razmer, naslednjo pojasnilo. Videli bomo, ali je priobči. Ker je tudi nam stvar zanimiva, usojam si podati je čitateljem „Sl. Sveta“.

„Notica o „slov. narodnem gledališču“ v Ljubljani (dasi imamo ondi le deželno gledališče, v katerem se vrste slovenske in nemške predstave) pisana je toli tendenciozno in sovražno, da si štejem v dolžnost, odgovoriti na neopravičene trditve in razjasniti stvari.

1. Dopisnik opisuje sleparstvo slov. gledaliških listov („Pflanz der windischen Theaterzetteln“) češ, da se igrajo le nemška dela, a zamolčujejo izvor in tako podajajo za izvirna. Da je to povsem neresnično, dokažem Vam lahko z izvirnimi gledal. listi in časnikarskimi ocenami, kjer je v.dno naveden avtor. Je li to sramota, ako se predstavljajo tudi nemška dela? Nemci morali bi biti celo zadovoljni, da se tako širi tudi med drugimi narodi poznavanje njih literarnih del. Sicer pa se to ne godi po tatinsko, temveč se plačujejo za to drage tantijeme! 3. Ali mari Nemci sami na svojih odrih ne vprižarjajo tudi tujih del, ali ne prevladujejo zlasti v veselih igran Franciozi, ali ni bila glavna privlačnica onega instituta Dunajskega, ki se ponosno imenuje „Nemško narodno gledališče“ na Dunaju — v prošlem letu „Madame sans gene“? 4. Dopisnik spodtika se nad opero, češ, godci so Nemci, solisti so tujci, samo zbor je slovenski. Godci so vojaki v Ljubljani garnizirajočega pešpolka, a vsakemu je znano, da je v vojaški godbi najmanjši odstotek Nemcev. Solisti so res nekateri češki in hrvatski umetniki, razun baritonista, Ljubljancina g. Nollja, ki je bil popreje operni pevec v Odesi in Milanu. A vse manjše moči poleg zbora so domače. Sicer pa imamo Slovenci dovolj rojakov umetnikov v tujini, omenjam le: dvornega opernega pevca v Berlinu, g. Naval-Pogačnika, dvornega opernega in kapelnega pevca na Dunaju, g. Weigleina, 1. tenorista opere v Lipsiji, g. Bučarja, in 1. tenorista novega nemškega gledališča v Brnu, g. Tertnika. Ako se niso pridobile te izvrstne moči za naš oder, kriva so temu le nezadostna denarna sredstva, ki so našemu gledališču na razpolago. Sicer pa pojo vsi „tujci“ v slovenščini. 5. Da je slovenska opera v Ljubljani izborna, priča temu je, da so vse predstave izvrstno obiskovane ne le od Slovencev, temveč tudi od Nemcev; priča temu je tudi faktum, da je bogat Madjar, mudec se po trgovskih opravkih v Ljubljani, ko je obiskal predstavo „Cavalleria rusticana“, doposlal „Dram. društvu“ darilo, z izjavo, da tako dovršene operne predstave ni nikdar slišal v Budimpešti. 6. Dopisnik norčuje se iz naslova „Afričanka“. No to ime je gotovo toliko vkusno („geschmackvoll“), kakor nemški die „Afrikanerin“. Sicer

pa se je baš tu zelo ponesrečil. Tega dela, ki je doživelo premijero v Parizu, pač ne more nikdor prištevati nemškemu stvarom, dasi je skladatelj zlasti od nemško-nacionalne strani toliko sovraženi Bero-linski Žid. 7. Dopisniku povemo, da smatramo povsem neumestnim, primerjati mali, jedva 1/4 milijona broječi narod slovenski z velikim 60 milijonskim narodom nemškim. Vendar imamo tudi mi doslej že precejšnje število izvirnih dramatskih del in poleg nekaterih spevoiger tri izvirne slovenske opere. Kdor ve, s kolikimi težavami se je imela boriti slovenska dramatika, ki je šele zadnje leto dosegla dostojno jej mesto, bode to gotovo vredno cenil. 8. O opernih predstavah na nemških odrih zavrnem naj dopisnika le na list „Deutsche Bühnengenossenschaft“, ki prinaša repertoare vseh nemških odrov. Ondi najde v štev. 46 od 15. novembra po 7 predstav ne vzglednega „Troubadourja“ poleg 7 predstav najkrasnejše in najnarodnejše nemške opere „Lohengrina“ naznanjene za jeden teden. O pezdri in bruno! 9. V dramo ne zaganje se dopisnik toliko, ker imamo tu razun par hrvatskih umetnikov zgolj domačine. Opozorim naj pa le, da je slovenskih umetnikov nekoliko tudi drugod, n. pr. gđc. Nigrinova na kralj. dvornem gledališču v Belem gradu, in g. in ga. Borštnik v Zagrebu kot prve moči. A baš tu drzmem se dopisnika opomniti na to, kak kultus nganjajo Dunajčani z Madjarkami g. Palmay in g. Kopacsi, ter da je prva heroína Raimundovega gledišča Romunka, gđc. Barsescu.

Kar je zamolčal dopisnik, da se predstavljajo, tako v drami, kakor v operi, izvirna in tuja dela, kakor to po vseh drugih odrih — ter da to ni nikak povod sramotilke, naj le še jedenkrat konstatujem. Da pa bi se dičili s tujim perjem, da bi sleparili z lastnim beraštvom, da bi sploh delali le v najmanjšem oziru nepošteno, — to je podlo sumničenje, katero je porodila le strast in hudobija. Dokazal sem neopravičenost dopisnikovih neresničnih trditve, ter kot Slovenec, ki visoko ceni in spoštuje tuja dela, ne da bi se radi tega sramoval lastnih — sem čutil potrebo, razjasniti stvar onim pravičnim in resnicoljubnim čitateljem, ki se ravna po geslu „vsakemu svoje“; — onim čitateljem, ki ne vidijo povelicavanja za svoj rod v tem, da sramoté in obrekujejo druge.

Na Dunaju, 23. novembra 1895

Fr. G—1.

DOPISI.

S Štirskega, v novembru 1895.

Povdarjalo se je uže čisto, da slovenski narod je prek in prek demokratičen. Zgodovinskega plemstva v našem narodu ni, kakor tudi nimamo velikih kapitalistov, naš narodni obstanek sloni na kmetiskem življu. Vsa naša inteligencija je iz novejšega časa in večinoma kmetiskega rodu. Vsak razsodni človek bi torej menil, da so zastopniki našega naroda tudi demokratični in da podpirajo v prvi vrsti kmetске in meščanske težnje. A v tem odnošenju motil bi se temeljito.

Skoro polovica naših zastopnikov, na čelu jej g. kanonik Klun, stopica za fevdalci in kapitalisti, podpira njih privilegovane interese na škodo kmetškemu in meščanskemu prebivalstvu, ter služi tako rekoč za stafažo raznobarvenim fevdalnim plemičem, kojih pradedje so še pred jednim stoletjem na raznovrstne načine trpinčili našega kmefa. Kaj stori naš narod nasproti takó opasnej politiki svojih zastopnikov? Čisto nič! Ne da bi odstranil sedanje fridoline, nego zaveden in zaslepljen, izbira naš preprosti kmet na komando svojih kapelanov zastopnike, še slabejše vrste od starih, kakor so nas poučile tudi poslednje deželno-zborske volitve na Kranjskem.

Da bi bili dotičniki, ki so dobili, ne gledé na njih sposobnost, svoje deželnozbornske mandate, odločno narodni v vsakem pogledu, ter poleg tega zavzemali ono versko stališče nasproti raznim liberalcem in židovskim kapitalistom, kakor n. pr. Dunajski protisemitje, na čelu jim dr. Lueger, izvestno bi noben narodnjak ne gledal tako nezaupno v bodočnost, kakor se, žal, isto godi sedaj. Da je politika naših državnih poslancev, ki delajo tlako fevdalcem in glasujejo

zoper nemške protisemitske stranke in njih vodjo dr. Luegerja, ki se želé otresti pogubnega požidjenega liberalizma in magjarske nadvlade, nad vse opasna, temu pritrjuje tudi skrajno konservativni štajarski „Slov. Gospodar“ v svojem dopisu iz „Savinjske doline“ v 47. šte. t. l., ki pravi med drugim: „Vse za vero, dom in cesarja“.

„To je naše staro geslo, in naši poslanci so nam obljubili, po tem geslu se zvesto ravnati. So-li se držali tega gesla v važnem boju, ki se bije sedaj na Dunaju zoper Luegerja in njegovo stranko? Da Lueger ni dobil potrjenja, s tem smo mi lahko zadovoljni, tako trdi člankar „Südt. Post“. Mi pa trdimo, da ne, in večina zavednega ljudstva našega pravi istotako. Lueger je nemškega rodu, in če to javno izreče, mu-li smeš to zameriti? Da bi pa on hotel zatirati nenemške narode, to je drzna trditev. Če se je zavezal s nemškimi nacionalci, storil je to zato, da otme Dunaj liberalnega jarma. In ko je z njimi dosegel to zmago, je reknel, da bo kot župan gledal, da ostane Dunaj nemško in katoliško mesto; ali bi bilo bolje, ko bi obljubil, da hoče posnemati ljubljanski mestni zastop ter najhujšim svojim in svojega naroda nasprotnikom zagotoviti častno meščanstvo? Lueger je mož, ki se ne sramuje očitno izreči, da je krščanski mož; on je mož, ki navdušeno zagovarja načela in koristi kršč. vere ter pogumno nastopa zoper nje zaklete sovražnike. Od grofa Hohenwarta se kaj takega jaz ne spominjam. Če je grof-minister žaljen, tedaj pogumno nastopi, če je pa Bog zasmehovan in naša sv. cerkev napadana, da bi bil z enako unemo nastopil v obrambo ali v državnem zboru ali v kakšnem zborovanju katoličanov, tega se nisem slisil. So-li tedaj zvesti našemu geslu poslanci, ki gredo s Hohenwartom proti Luegerju? „Vse za vero!“ Dve reči ima naš narod, ki mu morata biti dragi kot očesi, to je vera naša in materin jezik. Kdor podpiše te besede našega Slomška, ta potem ne sme gledati le z narodnim očesom, z verskim pa mizati; ta ne sme očutiti vsake smeti v narodnem očesu, po verskem pa se mirno pustiti biti s pestmi. Da gre grof Hohenwart z grofom Badenijem rajši, kakor z — Luegerjem, to je umevno, kakor je umevno, če je vodja Hohenwart nasprotnik vodji Luegerju, zakaj redko kdo ima tisto nesebičnost, da bi rekel s sv. Janezom Krst.: „On mora rasti, jaz pa pojemati“ (Jan. 3, 30.); a teško je umeti, zakaj bi bil zastopnik ljudstva, ki je toliko hudega prestalo in še trpi od židovskega liberalizma, zakaj bi bil nasprotnik zmagovalcu tega nasilnika? Tudi za Klunom ne mere iti noben poslanec, ki si hoče rešiti zaupanje pri svojih volilcih. Poslanec Klun se dá doma na Kranjskem v listu, ki imenuje boj na Dunaju boj med vero in nevestovostjo, priporočiti kot kandidat katol. stranke zoper liberalno, na Dunaju gre z liberalno stranko in magjarskimi framasoni zoper krščanskega Luegerja; poslanec Klun pozdravlja zbrane krščanske socialiste v Zagorju na Kranjskem, na Dunaju kljune rad po krščanskih socialistih, kadar in kolikor le more. Mi na Štajarskem bi rekli takemu zastopniku s pesnikom: „Po vetru plašč obrača mož sebičen, — tedaj hodi z Bogom!“ — Vse kaže, da bo navzlic železne roke Badenijeve rastla stranka Luegerjeva, Hohenwartova se pa krčila, saj se tudi v politiki izpolnjuje izrek božji: „Da bi le bil mrzel ali topel, ker si pa mlačen, in ne mrzel, ne topel, te bom začel izpljuvati iz ust svojih“. Dokaz so nam lahko Staročehi z Riegerjem, ali pa kristijani na Ogorskem ...“

To so torej besede skrajno mirnega štajarskega lista. Hujše zašnice še gotovo g. Klunu ni dal noben slovenski „radikalni“ list, nego mu jo to pot podaje „Slovenski Gospodar“. V resnici tudi najmirnejši in skromnejši Slovenec, ki čuti le trohico narodnega ponosa v sebi, mora pri takem postopanju svojih zastopnikov izgubiti svojo potrpežljivost. Torej: „Ker si mlačen, ne mrzel, ne topel, te bom začel izpljuvati iz ust svojih“. Kaj ne, krepka beseda, gospod Klun, katero ste si tudi s svojim zastupanjem za Taaffeja, za koalicije, in tudi uže za sedanje vlade zaslužili pošteno, in to od strani, od koje ste je pričakovali najmanje.

Odstraniti pa bi moral narod vse zastopnike, ki tirajo jednako politiko. To pošteno priznava tudi „Slovenski Gospodar“, o kojem se menda ne bode drznil trditi niti kanonik Klun, da ni na dovolj katoliškem stališču. Vsa čast mu! Iz tega torej lahko sklepamo, da štajarsko svečeništvo še vedno misli z narodom ter še ni zašlo na pot kranjskih svojih kozmopolitiških kolegov.

Ivan V—č.

Na Štajarskem, dne 24. nov.

Častiti gospod urednik! Pograbilo me je, ko sem danes čital v „Slovenču“ št. 270. v članku „S Štajarskega“ besede: „... Naj bi tudi ostale slovenske pokrajine posnemale izgled Kranjske, naj bi ljudstvo povsod odslovilo lažil-liberalizem ter se oklenilo celih katoliških načel, v katerih je edino blagor“. Tu si nekdo, kateri se slepo uklanja bezobzirnim kranjskim klerikalcem ter njih načelu: „Der Zweck heiligt die Mittel“, usoja govoriti v imenu štajarskih Slovencev, hoteč bratomorni razpor zasejati tudi med nami. Mož more biti jako neveden, ali pa jako zloben, in če bi ne mogel pisati kaj takega. Štajarski Slovenci s krvavečim srcem sledimo kranjski boj, dobro vemo, kdo bo imel dobiček tam, kjer se bijeta rodna brata. Res je, da nikakor nismo zadovoljni z letargično narodno stranko na Kranjskem, a moramo pa pri tem vpoštevati, da ima nasprotna klerikalna stranka delovanje olajšano, ker slovensko ljudstvo je verno, in ravno ta biser našega ljudstva zlorablja kranjski Mahničevci v prid svojih sebičnih namer. Zato pa odločno protestujemo iskreni čestitki v „Slovenču“, ker štajarski Slovenci se ne strinjamo z Mahničem in njegovimi učenci na Kranjskem. Kar je pisal „Slovenec“ pristaš, je zgolj njegovo osebno mnenje. Mož je gotovo premalo pomislil, kaj piše, pišoče: „Naj bi posnemale ostale slovenske pokrajine izgled Kranjske ...“ Torej taktiko kranjskih klerikalcev, to sleparsko taktiko hočete imeti pri nas? Ali nimamo dovolj boja z nemškimi nacionalci in z vlado, naj se še med seboj grizemo? Mož, ali res zobjete iz jasel „Südmarche“, „Schulvereine“ in drugih nam sovražnih faktorjev? Ali mislite, da plačamo Celjsko gimnazijo z bratovsko ljubeznijo med seboj? Dalje govorite o lažil-liberalizmu. Torej naši poslanci — duhovniki: dr. Gregorec, dr. Lipold, dalje dr. Dečko, dr. Srnc i. t. d., ali se ti vrli možje klanjajo lažil-liberalizmu? Naši duhovniki, ki s posvetnimi narodnjaki v jedni vrsti bijejo boj proti Nemcem, ti naj šele sedaj razširjajo katoliška načela med ljudstvom? Dr. Napotnik torej doslej ni skrbel za razširjanje katoliških načel? Kaj mislite, da morajo vsi biskupi posnemati dr. Missio? Štajarski Slovenci ne potrebujemo takih nauk z one strani Save, pač pa želimo, da bi tudi tam ljudstvo spoznalo svoje prijatelje, med katerimi nahajamo tudi mnogo starejših svečnikov, kateri pa so še vsled sistematiški organizovane ovajajoče klike kapelanov umaknili demagogom in slepilcem, katere je vzgojil dr. Mahnič pod pokroviteljstvom kranjskega višega hierarha.

Štajarski narodnjak.

Z Dolenjskega. Pray od srca mi je govoril v 45. šte. „Slov. Sveta“ g. „Nadstrancar“. Klerikalna garda Ljubljane škofa naj si utakne dotično številko za zrcalo! Tudi mi Kranjci spoštujemo prave duhovnike, kakor Štajerci, in imamo jih še nekaj častivrednih, dasi sila malo. Večina pa zlorablja vzvišeni svoj poklic v politično terorizacijo našega neprosvetljenega kmeta ter porablja prižnico, spovednico in sv. Rešnje telo za odurni strankarski boj z najboljšim vspehom. Štajerci nimajo pojma o neslišanih prostostih večine naše duhovščine, katerej so na čelu sedaj baš iz semenišča sfrleli kaplančki, ki si hoté čim hitreje zaslužiti svoje ostroge. Predznanost, ošabnost in bezobzirnost teh mladičev, ki so se prerivali v gimnazijah z dvojkami in s ponavljalnimi izpiti, ki sploh niso nikamor drugam mogli kakor v semenišče, ki so bili in so ostali duševni revčki, je neverojetna. Dasi o posvetnih rečeh ne razumejo mnogo ali pa nič, hoté vse najboljše vedeti, vse bolje razumeti kot najstarejši, v političnem boju osiveli in na vseučiliščih častno prospeli veljaki. Ti ljudje se vsiljujejo z največjo nesramnostjo za sodnike

*) Klerik. terorizem se razteza tudi na prosti razvoj naše literature in umetnosti, ter je tako vztrajen in intenziven, da so se ga uže privadili naši pisatelji, pesniki, kiparji in slikarji. Njihov Pegaz ima proti vedno zvezane, njihova Muza preko ust — torbo ... poet, svobodna beseda je nemogoča. V. Z.

celó v najintimnejše zakonske stvari, da ne govorim o občinskih in krajevnih razmerah. V intrigah so vam nedosežni mojstri! Naščitvati ženo proti možu, družino proti roditelju, to jim je igrača, zlasti ob času volitev; mnogo, premnogo jih je med njimi, kojih zasebna morala se valja jako nizko, a vendar si drznejo posegati v zakonsko življenje in ljubavna razmerja, kakor da bi bili zares sami sv. Janeži. O, ko bi hotel spravljati kranjsko klerikalno blato na občni vidik, okužil bi s tem ves sloven. narod! Taki omejevalci in propaleži pa so najimenitnejše oprede tistega hierarha, ki jih vodi!

Pred tednom so imeli v Mirni peči „sv. misijon“. Cerkev se je spremenila v pravcato gledališče, kjer so se igrale uprav naturalistiške drame in žaloigre. Videti na prižnici fanatičnega misijonarja, kako vpije, rolni, razbija in zmerna, samo je uže slastno! Nekako taki so — plešoč in rjoveč derviši. Gnjus je te poloti pa, ko čuješ njegove proste, nedostojne, nesramne besede o „neizmernih“ dolžnostih — zakona! To spada uže v „Caviar!“ — Kmetске punice sedaj (hvala Bogu, da jih kmalu mine!) govore, da se ne omože nikdar, odkar so zvedele o „dolžnostih“ zakonskih. — A ne samo to. Misijonarji so pod večnim pogubljenjem prepovedali čitati „liberalne“ časnike in „neverske“ knjige ter zapodili vsako dekle in vsakega mladeniča, ki je zaljubljen. Posledica takim zahtevam, katerim so se pridružile še strašne grožnje s hudičem, peklom in zadnjo uro, so bile te, da so se sezigale knjige à la „Zvon“, „Gestrinove“, „Prešernove“ in druge take „poezije“, podlistki in različne pripovedne knjige bez opomnje: „s privoljenjem visokočast. knezoškofa“. In od kedaj so dotični spisi na „indeksu“. Odkod so ti gospodje toliko predrzni, da odtezajo odvezo čitalcem naših knjig? „4000“, satira, s katero vedno mahajo po našem slovstvu, tudi ni od papeža prepovedana! Na „indeksu“ pa je knjiga „De sanguine S. Mariae...“, katero je napisal bivši nadškof Peruški, Joahim Pecci, sedanjí papež. Naši kaplančki in misijonarji se delajo za nezmotljive vsevedce — nadškof pa se je mogel tako daleč zmotiti! Čitateljem „4000“ se odreka odveza, — pisatelj na „indeksu“ zapisane knjige pa je postal — papež Lev XIII.! — Z nezmotljivostjo torej le nikar bahariti. In s kakim pravom smejo ti duhovni zabranjati ljubavna razmerja? Saj mož žene vendar ne kupi! Neznanci se ne ljubijo, in ljudje niso — živali!

Dovolj! Uboga Kranjska, kjer se množi vpliv takih ljudi! Čas bi bil, da se začne boj proti njim na vsej progí, da rešimo ljudstvo duševne teme in absolutne zavisnosti od ljudi take baže...! Val. Žolna.

Razpor med slovenskimi in hrvatskimi dijaki v Pragi radi antisemitizma.

V Pragi, 25. nov. (Izv. dopis.) V Pragi, kjer je dijaško društveno življenje skoro čisto uničeno bilo radi proglastitve izjemnega stanja — „Slavija“, ogromno dijaško društvo, katero je združevalo in učilo dijake vseh fakultet in vseh slovenskih narodnostij med seboj spoznati se, bila je razpuščena — namerjali smo si slovenski in hrvatski vseučilišniki vstopiti v društvo. Pravila so bila posneta po pravilih bivše „Slavije“, Dunajske „Slovenije“ in Ljubljanske „Save“; trebalo jim je samo še potrditve od namestništva. Toda jedna glavnih točk ni bila še rešena, namreč, jeli bode to društvo antisemitsko ali ne. Da smo bili sami Slovenci, razumelo bi se samo po sebi, da se Židje ne sprejemajo v društvo. Tudi Hrvatje bi bili zato, da ni v njihovi sredi Žid, kateri se izdaja za Hrvata. Dotični Žid se je narodil v Roudnici na Češkem, v neki družbi se je javno izdajal za Čeha, in materni jezik mu je češki; sedaj je najedenkrat postal Hrvat. In temu Židu na ljubo razpali smo v dva tabora, v antisemitski in „liberalni“ Zakaj da so gospodje v nasprotnem taboru tako naklonjeni Židu, nemaramo obelodaniti, ker nečemo biti indiskretni.

Ker so imeli hrvatski „liberalci“ večino (pet proti štirim), sklenili so, da se tu prebivajoči trije slovenski vseučilišniki in jeden Hrvat, kateri je tudi antisemit, ne smejo vsprejeti v društvo! Zajedno so prenaradili pravila v tem smislu, da se Slovenci ne smejo vsprejemati v društvo, da imajo pristop samo Hrvatje in Čehi, in tako prenarajena pravila predložili namestništvu. Po interpretaciji dotičnih hrvatskih „liberalcev“ pa ima pač pristop v društvo — Židovi! Čudna logika je to! Ako nas Slovence potrebujejo, porekó nam: „Vi ste planinski Hrvatje! Mi smo jeden narod! Samo vladna politika hoče nas na umeten način v dva naroda razdeliti!“ Kedar nas pa ne potrebujejo, kedar se čutijo sami toliko močnimi, da si upajo i bez nas doseči svoj cilj, tedaj nam pa pravijo: „Kaj se v naše razmere vtikate? Ste li morda Hrvatje?“

Čudno je nadalje tudi to, da se med Praškimi hrvatskimi „liberalci“ nahaja gospod, kateri je izjavil v priči drugih: „Jaz sem Obzoraš in kot tak moram biti antisemit! Jaz sem najbujši antisemit, katerega si v obče morete misliti!“ In sedaj je ravno ta

gospod, kateri se je najbolj potegoval za misel, da mora društvo biti „liberalno“! „Erkläret mir, Graf Oerindur...“

Najbolj pa te lažiliberalec označuje to, da so poslali v „Prager Tagblatt“ — čifutski list — izjavo in v „Agramer Tagblatt“ brzojavko, naperjeno proti Hrvatu-antisemitu, v katerih naznanjajo v imenu vseh v Pragi prebivajočih Hrvatov, da so prestali občeovati z njim in to na podstavi izmišljenega, lažnjivega vzroka! Dobili so od nas odgovor v staročeski „Politik-i“, zajedno smo poslali v „Agramer Tagblatt“ popravek.

Srce se nam krči, ko beležimo to, toda bili smo k temu koraku prisiljeni. Nastal je spor med dijaki dveh bratskih narodov, ki sta po naravni in politički legi prisiljena, da se združita v jeden narod, da se z družbenimi močmi bojujeta proti skupnim sovragom; in kdo je kriv temu sporu? Žid! Sedaj naj še kdo reče, da antisemitizem pri nas ni opravičen!?

Opozarjamo slavno občinstvo, naj se nikar ne ogreva za društvo, katero boče pod imenom „Hrvat“ skrivalo svoje lažiliberale lice!

Pražki Slovenci.

RAZGLED PO SLOVANSKEM SVETU.

a) slovenske dežele.

Kranjsko. Dne 25. novembra izvršile so se volitve v mestih in trgih v dež. zbor. Izmed 8 mandatov je dobila narodna stranka, 6 klerikalci nobenega, in Nemci jeden. Imena izvoljenih poslancev so: Hribar in Grasselli (Ljubljana), Globočnik (Kranj in Šk. Loka), Murnik (Tržič-Kamnik), Tavčar (Novomesto-Kostanjevica-Metlika-Krško-Črnomelj), Majaron (Idrija), Lenarčič (Postojna-Vrhnika), Loy (nemški liberalci, Kočevje). Trgovinska in obrtna zbornica v Ljubljani je izvolila svojima poslancema Krsnika in Perdana. Bleiweis je propadel tu, kakor Svetec v kmet-skih občinah!

Občni zbor „Radogoja“ vršil se je dne 16. t. m. v prostorih „Narodnega doma“. Predsednik g. Ivan Hribar konstatoval je po letošnji katastrofi nastalo stagnacijo v društvenem delovanju in izrazil upanje, da obude boljši časi „Radogoja“ novih dobrotnikov. Tajnik g. dr. Majaron je poročal o društvenem delovanju ter predlagal zahvalo odstopivšemu poverjeniku društva, vseučiliščnemu profesorju dr. Kreku v Gradcu. Odbor je imel šest sej, katerih so se udeleževali tudi vnvanji odborniki. V seji z dne 31. avg. 1894 razdal je odbor 9 ustanov, in sicer pet po 200 gl. in štiri po 100 gl. Med letom sta popustila dva podpiranca svoji ustanovi po 200 gl. Društveno delovanje bilo je tudi predmet javnemu razpravljanju, in sicer radi podpiranja nekega dijaka in radi sklepa gledé na dijaško menzurovanje. Tajnik pozivlja zbor, naj se izrazi o odborovem postopanju. V seji dne 16. septembra t. l. naklonil je odbor podporo po 100 gl. 11 izmed 31 prosilcev, dvema pa podporo po 50 gl. Poročilo zaključuje z željo, da se „Radogoj“ okrépi od leta do leta, da bode potem sam mogel okrepiti slov. mladino. Poverjenikoma g. Hauptmanu v Gradcu in g. Simoniču na Dunaju ter odstopivšemu odborniku g. dr. Trillerju v Tolminu izreče na to zbor zahvalo. — Po poročilu blagajnika g. Plantana ima „Radogoj“ nedotakljive glavnice 36.132 kr.; društvo je imelo v prošlem letu 2841 koron dohodkov in 2940 koron izdatkov, torej 99 koron primankljaja.

Odbor ostal je isti, le na mesto dr. Trillerja je stopil g. Franc Žužek, c. kr. inženjer v Ljubljani.

Shod slov. roditeljev v Gorici. Kakor znano, prisilil je odlok goriškega deželnege šolskega sveta mestni svet, da ta otvori s 15. septembrom 1895 slovensko šolo v Gorici, ker preneha dosedanja slov. šola društva „Sloge“. Mestni svet je določil za to šolo nekdanjo

Catinelli je vojaščino, ki je razpala že popolnoma in je šolskim potrebam povsem neprimerna. Da protestujejo proti temu tudi od deželnega šolskega sveta potrjenemu sklepu, zbralo se je dne 24. t. m. čez 350 roditeljev slov. otrok v Gorici, med katerimi je bilo tudi 80 mater. Sklenili so poslati na ministerstvo za uk in bogačastje utok, v katerem utemeljuje svoje pritožbe s tem, da v vojašnici niso mogli prebivati radi prehudega mraza, in da je vojašnica preveč od mesta oddaljena. Odločno zahtevajo, da se hitro poskrbi vse primerno za otvoritev slov. šole na stroške Goriške mestne občine, ker mora šola društva „Sloge“ s 30. novem. prenehati s svojim delovanjem radi finančnih razmer. Utok so podpisali vsi prisotni.

„Slovenka“. Pod tem naslavom poroča „Глас Црногорца“ (št. 46. ad 23. t. m.), da je gospa Terezina dr. Jenkova iz Ljubljane pripeljala sama svojo hčerko v šolo slavne dekliške višje šole na Cetinju ter izjavila se, da spodbudi tudi druge rodbine za jednake ukrepe, ker je preverjena o vrlosti te šole. S Cetinja pa je pripeljala v Ljubljano sirotnega črnogorskega dečka, da se izuči v Ljublj. znanem trgovinskem učnem zavodu. Črnogorcem se je slovenska rodoljubka prikupila toliko, da je stari srbski pesnik J. Sundečić, ki je bil slučajno na Cetinju, takoj zložil njej na čast pesem, ki jo je priobčil najprej „Српски Глас“, za njim pa „Гл. Ц.“ — Kak je pouk na višji dekliški šoli Cetinjski, smo označili letos v „ženski prilogi“.

b) ostali slovanski svet.

Državni zbor. Ker so se pri zadnjih sejah primerile živahne demonstracije s strani občinstva, postril je predsednik zbornice poslanece, bar. Chlumecky na predlog grofa Hohenwarta hišni red. Vstopnice izdajale se bodo od sedaj naprej le za sedeže in še to v jako omejenem številu, ker ostane mnogo prostorov prihranjenih za poslance. — Proračunski odsek sprejel je etat ministra notranjih del. Pri proračunu ministerstva za deželno-grambo pritoževal se je posl. Kaizl, da se v vojski ne spoštujejo jeziki, da se zaničuje češčina ter da narašča proračun leto za leto. Posl. Klun govoril je o izpolnjevanju verskih dolžnostij in priporočal več skrb za vojaške kapele.

Pri postavitvi „bogočastje“ priporočal je pa urejenje kongrue. Dne 23. nov. bila je zopet seja v zbornici poslanecev. Najvažnejši predmet dnevnega reda je bilo poročilo imunitetnega odseka, po katerem naj se anti-semitski posl. Schneider izroči sodišču v Korneuburgu radi osebnih žalitev. Predlog je bil sprejet navzlic izbornim govorom dr. Luegerja, Pattaia i. dr. — Posl. Biankini interpeloval je vladu radi popusta davkov za tiste kraje Dalmacije, ki so hudo trpeli po deževnih nalivih.

Ceško. Izmed 72 mandatov za mesta in industrijalne kraje pripalo je v 40 čeških okrajih Mladočehom 37, po jeden pa Starečehom in radikalcem. V 32 nemških okrajih so dobili nemški liberalci 20, nem. ljudska stranka 8 in klerikalci jeden mandat. — V trgovinsko zbornico je bilo izvoljenih 7 Mladočehov, 6 nem. liberalcev, 1 Starečeh in 1 nem. nacijonalec. Mladočehi imajo skupno 90 dež. poslancev.

Dne 26. nov. je volilo veleposestvo, in sicer so konservativni veleposestniki pod vodstvom kneza Lobkovic zmagali v fideikomisnem in nefideikomisnem veleposestvu, torej dobili vseh 70 sedežev. Češki dež. zbor ima skupno 242 glasov; ko bi se zlagali Mladočehi s plemstvom,

razpolagali bi skupno z 90 in 70, torej 160 glasovi; dveh tretjen bi niti takó ne imeli, in s tem se tolažijo nemški liberalci. Ti se pritožujejo, da so bili konservativni plemiči to pot nespravljivi, češ, da niso niti 21 sedežev prepustili „ustavovernemu“ veleposestvu, kakor je bilo določeno po Dunajskih punkcijah. Kakor da bi te punkcije še veljale! In kakor da bi bili „ustavoverci“ v obče za Chabrusove dobe poštevali celó češko večino!

Volitve v trgovinsko zbornico pridobile so Mladočehom 7 glasov in s tem tudi večino v mestni skupini. Oni imajo tu 44 mandatov, v tem ko jih pripada vsem drugim le 43. Pridobé s tem še dve mesti v deželnem odboru, takó da bodo imeli odslej v istem štiri sedeže.

Hrvatsko. Opozicijski listi prinesli so dve izjavi, — vsako podpisano od 6 dijakov — v katerih vnovič potrjujejo istinitost rektorjevih besed „da smejo zunaj univerze demonstrirati kakor hočejo“, ter protestujejo proti trditvi, da so prelomili dano besedo.

Pri proračunski debati slavil je posl. Kumičić obsojene dijake kot junake in očital Srbom nelojalnost ter protidržavne tendencije. Ban je rekel, da so se dijaki pregrešili vsled pritiska stranke prava, kar obsoja vse Zagrebško meščanstvo. Tudi rektor Zagrebske univerze Spevec pripisoval je vzroke demonstracij hujskanju opozicijskih listov. Maretić obsojal je poulično tiranstvo in izrazil željo, da bi vendar jedenkrat uže zavládala med Srbi in Hrvati bratska ljubezen; dr. Frank govoril je proti proračunu s stališča prostosti in nezavisnosti Hrvatske in dokazoval, da vlada na Hrvatskem mesto ustave despotizem ter da ugonablja Madjarska gospodarsko moč Hrvatske. Sekcijski načelnik Kršnjavi povdarjal je enakopravnost madjarskih in hrvatskih državljanov ter dokazoval, da Velika Hrvatska ni možna uže vsled geografskih in finančnih razmer Hrvatske. Odgovarjal je tudi pravašu Jakčinu, rekši, da hrvatsko vseučilišče nima naloge vzgojevati braniteljev hrvatskih pravic v smislu opozicije, nego dobre delavce na kulturnem polju. Posl. Grdenić in Banjavičić interpelovala sta vladu, zakaj so se hrvatski dijaki prepeljali v Belovarsko kaznilnico. Sekcijski šef Klein odgovoril je, da prepeljanje v Belovarsko jetnišnico ni smatrati poostrenjem kazni, ker je dijakom ravno tam na razpologo knjižnica. Klub saborske manjšine volil je svojim predsednikom posl. Jakčina.

Ogersko. Zakon o svobodnem izvrševanju veroizpodbajanja je cesar potrdil. S tem zakonom je završeno poslednje zaglavje cerkvenih preosnov, izvršenih zaradi Židovstva in njemu na korist. — Vlada ne razpusti drž. zdora, temveč hoče z njim delovati na preosnovo uprave. Vlada se pripravlja, da bi dosegla obnovev pogodbe s Cislitavsko zopet na škodo poslednji.

V Budimpešti osnovalo se je društvo pod imenom: „Centralno društvo za madjarizovanje imen“, ki razpošilja po deželi uže svoja vabila. Pravila takega društva mogla je potrditi le ogerska vlada.

Ženstvo in vseučilišče. Cesar je na predlog ogerskega ministerstva za uk in bogačastje dovolil, da smejo ženske obiskovati medicinsko in filozofsko fakulteto ter farmacijo na Budimpeštanski univerzi. V tem pogledu nas torej Madjari nadkriljujejo, v tem ko imajo v Avstriji še vedno besedo prof. Albert et consortes...

—Z.

Srbija. Srbski listi povdarjajo ob priliki obletnice poraza pri Slivnici, da je Srbija sedaj še bolj nepripravljen,

nego kedaj poprej. — Srbi iz Stare Srbije in Macedonije protestujejo proti pismu gospe Novikove Gladstoneu, v katerem ista predlaga, naj posedejo Bolgari Macedonijo. — Skupština se je otvorila dne 27. nov. Kralj se noče odločiti, da bi spravil narod na zdravo podstavo, da bi terej pred vsem pošteval radikalno stranko. Poslednja se mu je celó udajala, in vse kaže, da tuji vplivi spravijo Srbijo — v politiško onemoglost, potem ko so jo potlačili finančijalno.

Kraljevi ukaz naznanil je imenovanje Garašanina predsednikom in Dragomira Rajovića podpredsednikom Skupštine.

Kralj je 27. nov. otvoril Skupštino z daljšim prestolnim govorom. Trdi, da odnošaji med Srbijo in velevlástimi in sosednjimi državami so „najbolji“. Vlada srbska je gledala, da bi Srbija bila podpora miru in reda na Vstoku. Gledé Turčije je skušala Srbija pripomoči, da se ohrani mir, in to tembolj, ko je kralj preverjen, da sultan hoče dati poročstvo za svobodo vesti in pouka. Vlada se je ves čas bavila s finančijalnim vprašanjem, in dosedaj šte bistveno rešeni 2 točki: zagotovljenje zahteve gledé na obresti in amortizacijo, in unifikovanje in konverzija državnega dolga. Ruska vlada je konverzijo pospeševala s pomočjo ruske državne banke, in to je treba posebej poudarjati. Treba je rešiti še tretjo točko: realizovanje novega posojila v pobotanje dolgov. Treba je skrbeti za ravnotežje v proračunu. Narodno vojsko je treba preosnovati in popolniti; preosnovati davčni sistem in zakone o koleku. Državna bremena je treba na vse enakomerno razdeliti. Vlada predloži načrt tudi o izpremembi ustave, da se podeli deželi dobro premišljena ustavna organizacija. — Vidi se, da ustave vlada ne misli še izpremeniti, kajti v to je treba, da Skupština sama v 2 zaporednih sesijah glasuje z 2 tretjinoma glasov za izpremeno; še le potem se snide Velika Skupština, ki šteje 4 krat toliko poslancev, kakor redna Skupština, torej $4 \times 240 = 960$ členov.

Klub naprednjakov volil je v Skupštini Mihaela Pavlovića predsednikom. Finančni minister Novaković izjavil je v klubu, da je dosegel ravnotežje v državni blagajni; izdatki so se povišali samo za 1 mil., v tem ko je prihranil z redukcijo obrestij vsled konverzije $5\frac{1}{2}$ milijonov. Varnost v deželi je večja, ker so hajduke iztrebili, Srbija torej lahko pridobi zopet zaupanje Evrope.

Trdijo, da hočejo zopet omejiti tiskovni zakon s tem, da bi bili uredniki samo akademiški izobraženi ljudje. To bi bilo pri Srbih zares potrebno.

Bolgarsko. Obletnica zmage pri Slivnici se je praznovala v Sofiji jako slovesno. — V Sobraňu predlagal je Radoslavovec Vačev, naj se izpremba člena 38. bolgarske ustave, ki se odnaša k veroizpovedanju bolgarskega prestolonaslednika, postavi na dnevni red. Predlog bil je odklonjen.

Dosev je vprašal v Sobraňu, v kakem položaju se nahajajo tisti kraji, katere so Bolgari ob pritiki regulacije nekih mej odstopili Turkom, in kedaj da misli vlada se-

zvati veliko narodno zborovanje v to svrhu, da se dotične pokrajine združijo s kneževino; Savov pa je vprašal, kaj misli vlada ukreniti, da bi ščitila pod turško vlado živim Bolgarom pravice, ki jim pristajajo v smislu Bero-linske pogodbe.

Velevlasti in Turčija. Zunanji avstro-ogerski minister gr. Goluchovski je sprožil misel, da bi vseh 6 evropskih velevlastij skupno postopalo gledé na Turčijo. Te misli so se oprijele vse te velike države ter poslale svoje vojne ladje v obližje Carjigrada. Rusija je izjavila željo, naj se ne da poslanikom uže naprej oblast, da bi določevali oni trenotek za skupno delovanje, temveč naj se vlade same poprej sporazumejo o tem, in temu so druge velesile tudi pritrdile. — Sultan je dal Salisburyu pisano častno besedo, da izvrši priporočane reforme.

Rusija. Ruski državni svet baval se bo sedaj z vprašanjem doktorskih skušenj za medicince. Dosedanje disertacije ruskih vseučilišč — razun Jurjevega — bile so večinoma kompilatoriške. Sedaj pa bodo veljale kot disertacije le take razprave, ki bodo imele samostojno znanstveno vrednost.

Povodom rojstva velike kneginje Olge pomilosti car mnogo politiških obsojencev, in je guverner Šuvalov uže vprašal za imena tistih, ki naj bi se pomilostili.

Vabilo na slavnostni komers, katerega priredi Graško akad.-tehn. društvo „Triglav“ v sredo, dne 4. decembra t. l. v Annensale, proslavlja dvajsetletnico svojega obstanka. Sodelujeta slovensko-hrvatski pevski in tamburaški zbor. Vspored: A. Slavnostni del: 1. G. predsednik otvori komers. 2. Poje se Triglavovo géslo. 3. G. predsednik pozdravi navzoče goste. 4. Pevski zbor poje „Naprej!“ 5. „Ob dvajsetletnici Triglava“, govori g. fil. Wester. 6. Farkaš: „Vjenac narodnih pojpevaka“, udarja tamburaški zbor. B. Zabavni del. Pričetek ob 8. uri zvečer.

KNJIŽEVNOST.

Izvestja muzejskega društva za Kranjsko, letnik V., sešitek 5. V Ljubljani 1895, izdaje in zalaga „Muzejsko društvo za Kranjsko“. Vsebina: S. Rutar: Claudia-Celeia, dr. Fr. Kos: Iz domače zgodovine (Oblast Vzhodnih Gotov); A. Koblar: Beleške iz kapitelskih sej pod škofom Hrenom; A. Koblar: Kranjske cerkvene dragocenosti I, 1526; Mali zapiski

Mittheilungen des Musealvereines für Krain, redigiert von Anton Kaspret, VIII. Jahrg. III. Heft. Laibach 1895. Vsebina: Ferd. Seidl: Beziehungen zwischen Erdbeben und atmosphärischen Bewegungen; S. Rutar: Schloss und Herrschaft Luegg, Kleinere Mittheilungen, Literaturbericht.

„Русская Бесѣда“. Октябрь 1895 г. Содержание: Утраченные. Къ исторіи Абиссинской, Коптской и Армянской церквей. Н. П. Аксакова. — По Бѣлоруссін. Влад. Вельскаго. — Рушійня и тройственный союзъ. А. П. Липранди. — Черногорская война. Н. Ровинскаго. I. t. d.

„SLOVANSKI SVET“ izhaja vsak petek na 8 straneh, slučajno s prilogi. Stoji za vse leto glđ. 5, pol leta glđ. 2.50, četrt leta glđ. 1.25. — Za učitelje, učiteljice in dijake za vse leto 4, za pol leta 2 in za četrt leta 1 glđ. — Posamične številke se razpošiljajo po 12 kr. — Zunaj Avstro-Ogerske na leto 6 glđ. 50 kr. — Inserate sprejema upravništvo. — Naročnina, reklamacije in vsakovrstna pisma naj se pošiljajo F. Podgorniku na Dunaj (Wien), VII. Hofstallstrasse, Nr. 5.